

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรม (Industry) ที่ทำรายได้ให้กับประเทศมากที่สุด ยิ่งวิทยาการความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่มีมากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทมากเท่านั้น (นิตา ชัชกุล, 2550: 1) เมื่อประกอบกับลักษณะของการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไปจากการท่องเที่ยวแบบโมเดิร์น (Modern Tourism) ที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงปริมาณมาสู่การท่องเที่ยวแบบโพสต์โมเดิร์น (Post-Modern Tourism) ที่เน้นการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มเฉพาะด้าน เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอื่น ๆ อีกมากมาย ทำให้ประเทศไทยมีโอกาสดีในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่นนี้ เพราะเรามีวัฒนธรรมที่น่าสนใจใคร่รู้ มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์พร้อมที่จะให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสศึกษา นอกจากนี้ ผลของการท่องเที่ยวแบบโพสต์โมเดิร์นยังจุดให้กระแสการท่องเที่ยวของกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้รับความสนใจจากตลาดการท่องเที่ยวมากขึ้น พร้อมทั้งเปลี่ยนทิศทางการท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวชาวตะวันตกเป็นนักท่องเที่ยวเอเชีย และเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในภูมิภาคเดียวกัน (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2551: 3)

การท่องเที่ยวมีส่วนช่วยให้คนท้องถิ่นเกิดความสามัคคีในการช่วยกันอนุรักษ์ฟื้นฟูขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน และโบราณวัตถุ ซึ่งเป็นทรัพยากรอันมีค่าของท้องถิ่นเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว เนื่องจากปัจจุบันนักท่องเที่ยวต้องการสัมผัสวัฒนธรรมที่มีความเป็น “ของแท้” มากขึ้น การรื้อฟื้นของเก่าจึงกลับมาอีกครั้ง (คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2544: 83) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่โหยหาอดีต รากเหง้า ความเป็นมาของสถานที่นั้น ๆ โดยส่วนใหญ่การนำเสนอประวัติศาสตร์ในรูปของทรัพยากรการท่องเที่ยวจะอยู่ในรูปของโบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น สงคราม ศาสนา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นต้น

จังหวัดจันทบุรี เป็นหนึ่งในเมืองท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดชายฝั่งตะวันออก โดยอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ เป็นระยะทาง 250 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทางเพียง 3 ชั่วโมง หากกล่าวถึงจังหวัดนี้ สถานที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพราะจันทบุรีมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์มาก ประกอบด้วย ทะเล น้ำตก ภูเขา ฯลฯ แต่สิ่งที่น่าสนใจไม่แพ้กัน คือโบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ คุณค่าและเรื่องราวความเป็นมาในอดีตของแผ่นดินแห่งนี้

จันทบุรีเป็นเมืองโบราณตั้งแต่ยุคขอมเรืองอำนาจ ในสมัยอยุธยาเป็นหัวเมืองการค้าทางทะเล อยู่ในเส้นทางเดินเรือการค้าเพื่อผูกพัน มีกลุ่มคนหลากหลายเชื้อชาติเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ทั้งชาวจีนที่เข้ามาทำการค้า ชาวจีนที่อพยพหนีภัยสงครามมาตั้งหลักแหล่งในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ และชาวของ

ซึ่งเป็นชนพื้นเมืองเดิม ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมจนเป็นเอกลักษณ์ (กฤษกร วงศ์กรวุฒิ, 2549: 42)

เนื่องจากจังหวัดจันทบุรีมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนานตั้งแต่สมัยขอม ล่วงเลยมาถึงสมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และรัตนโกสินทร์ จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ทำให้ดินแดนแห่งนี้มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์มากมาย รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ของไทยในหลาย ๆ เหตุการณ์ ซึ่งหนึ่งในนั้น คือ เหตุการณ์กรณีพิพาทไทย - ฝรั่งเศส ร.ศ.112 ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จันทบุรีตกอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสชั่วระยะหนึ่ง เนื่องจากฝรั่งเศสได้เข้ายึดครองฉนวนและเขมรบางส่วน และมีนโยบายจะขยายอาณาเขตออกไปถึงฝั่งแม่น้ำโขง คือจะยึดดินแดนทั้งหมดบนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง นโยบายดังกล่าวของฝรั่งเศสจึงก่อให้เกิดความขัดแย้งกับไทย จนนำไปสู่เหตุการณ์พิพาทระหว่างไทยและฝรั่งเศส ร.ศ.112 แล้วฝรั่งเศสได้ยื่นข้อเรียกร้องให้ไทยยกดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศส โดยเข้ายึดเมืองจันทบุรีไว้เป็นประกัน ระหว่างปี พ.ศ.2436 - พ.ศ.2447 (เพ็ญศรี ดูก, 2542: 53, 55) ในช่วงระยะเวลาที่ฝรั่งเศสเข้ายึดครองจันทบุรี ฝรั่งเศสได้ปลูกสร้างอาคาร สถานที่ราชการ โบสถ์ ที่คุมขังนักโทษ และอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งสถาปัตยกรรมสิ่งปลูกสร้างที่ฝรั่งเศสสร้างไว้ได้กลายเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นอีกอย่างหนึ่งของจันทบุรี และบางสถานที่ก็กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีประเพณีวัฒนธรรมบางอย่างที่เกิดจากการเข้ามาของฝรั่งเศส ซึ่งยังคงสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะประเพณีของชุมชนชาวคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ซึ่งเป็นชุมชนชาวคริสต์ที่มีขนาดใหญ่และถือว่าเป็นชุมชนเก่าแก่อีกแห่งหนึ่งของจังหวัด

แม้ว่าจันทบุรีจะจังหวัดที่มีสถานที่สำคัญและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่การศึกษาของชนรุ่นหลัง แต่สถานที่ต่าง ๆ เหล่านี้ยังไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปเท่าที่ควร และบางแห่งถูกละเลยไม่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวหรือคนในท้องถิ่นเอง ทำให้คุณค่าความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ถูกลดทอนลง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงคุณค่าและต้องการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริม และเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ร.ศ.112 ซึ่งมีความสวยงาม โดดเด่น และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไป เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ให้เป็นการท่องเที่ยวอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังจังหวัดจันทบุรีต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญในเหตุการณ์ ร.ศ.112 ในจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อทำการสำรวจสถานที่แหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่สำคัญในเหตุการณ์ ร.ศ.112 ในจังหวัดจันทบุรี

3.เพื่อจัดทำเส้นทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เหตุการณ์ ร.ศ.112 ในจังหวัดจันทบุรี

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตทางด้านพื้นที่ กำหนดพื้นที่ศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์เหตุการณ์ ร.ศ.112 ในจังหวัดจันทบุรี ครอบคลุมทั้งจังหวัด

3.2 ขอบเขตทางด้านเวลา ศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์ “เหตุการณ์กรณีพิพาทไทย - ฝรั่งเศส ร.ศ.112” (พ.ศ.2436 - พ.ศ.2447)

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.ทราบข้อมูลที่ตั้งของแหล่งประวัติศาสตร์เหตุการณ์ ร.ศ.112 ในจังหวัดจันทบุรี
- 2.ทราบลักษณะทางกายภาพของแหล่งประวัติศาสตร์เหตุการณ์ ร.ศ.112 ในจังหวัดจันทบุรี
- 3.สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งประวัติศาสตร์ให้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต
- 4.แผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เหตุการณ์ ร.ศ.112 จะเป็นแนวทางหนึ่งในการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมและเผยแพร่แหล่งประวัติศาสตร์ให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

แหล่งประวัติศาสตร์ คือ สถานที่เกิดเหตุการณ์ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องราว หรือเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์

ย่านประวัติศาสตร์ คือ ย่านชุมชนที่อยู่อาศัย หรือย่านค้าขายที่เคยมีกิจกรรมที่น่าสนใจมาแต่อดีต

แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (Historical Attraction) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศาสนา รวมถึงสถานที่หรืออาคารสิ่งก่อสร้างที่มีอายุเก่าแก่หรือเคยมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ เช่น โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ กำแพงเมือง คูเมือง พิพิธภัณฑสถาน วัด ศาสนสถาน และสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรม (คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์, 2552)

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว ได้ความรู้ มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการ

รักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม (คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์, 2552)

ประวัติศาสตร์ร่วมสมัย หมายถึง เหตุการณ์ตอนที่เกี่ยวกับเรื่องราวในปัจจุบันนับตั้งแต่ ค.ศ. 1789 เป็นต้นมา